

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди
№ MD 8 - H6
2016 йил

“Суғурга иши”

Йўналиши бўйича олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўқув дастури

Тошкент – 2016

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ПЕДАГОГ ВА РАХБАР КАДРЛАРИНИ ҚАЙТА
ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИ ТАШКИЛ
ЭТИШ БОШ ИЛМЙ - МЕТОДИК МАРКАЗИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ ХУЗУРИДАГИ
ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ
МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ

*Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўқув дастури Олий ва ўрта
махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар
фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгашининг
2016 йил 26.09.2016 даги 1-сонли байномаси билан
маъқулланган.*

Тузувчилар:

“Олий таълимнинг норматив ҳуқуқий асослари”
модули: с.ф.д., проф. И.Эргашев, ю.ф.н., доц.
В.Топалдиев.

“Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат”
модули: п.ф.д., профессор Н.А.Муслимов, п.ф.н.
М.Т.Мирсолеева, п.ф.н. доц. М.Усманбаева, А.Исмаилов.

“Таълим жараёнида ахборот-коммуникация
технологияларини қўлдан” модули: ф-м.ф.н. доцент
Х.Холмедов, ф-м.ф.н. доцент Д.Иргашева, катта ўқитувчи
В.Хамидов.

“Амалий ҳоризжий тил” модули: Ўзбекистондаги
Британия Кенгашининг етакчи мутахассислари, катта
ўқитувчи У.Гисова.

“Тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш асослари”
модули: с.ф.д., профессор С. Жўраев, п.ф.н. Х.М.Алимов.
Махсус фанлар бўйича:

Ишчи гуруҳ: и.ф.н., И.Х.Абдурахмонов, т.ф.н., доцент,
М.А.Мисадиқов, катта ўқитувчи Т.М.Саидов.

Тақризчилар:

Ҳоризжий эксперт: К.Е.Трубина - «General
Reinsurance АО» директори, и.ф.д., профессор.
Х.Шеннаев – ТМЙ проректори, п.ф.н., доцент.

Ўқув дастури Тошкент давлат иқтисодиёт университети Кенгашининг қарори билан
тасликка тавсия қилинган (2016 йил _____даги _____-сонли байномани).

Қириш

Дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил
12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта
тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-
тадбирлари тўғрисида” ги ПФ-4732-сон Фармонидаги устувор йўналишлар
мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у замонавий талаблар асосида
қайта тайёрлаш ва малака ошириш жараёнларининг мазмунини
такомиллаштириш ҳамда олий таълим муассасалари педагог кадрларининг
касбий компетенциясини мунтазам ошириб боришни мақсад қилади.

Дастур мазмунини олий таълимнинг норматив-ҳуқуқий асослари ва
конунчилик нормалари, илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат,
таълим жараёнларида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш, амалий
ҳоризжий тил, тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш асослари, махсус фанлар
негизида илмий ва амалий тадқиқотлар, технологик тараққиёт ва ўқув
жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича сўнги ютуқлар,
педагогнинг касбий компетенцияси ва креативлиги, глобал Интернет тармоғи,
мультимедиа тизимлари ва масофадан ўқитиш усулларини ўзлаштириш бўйича
билим, кўникма ва малакаларини шакллантиришни назарда тутлади.

Дастур доирасида берилган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог
кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмунини, сифати ва уларнинг
тайёрғарлигига қўйилган умумий малака талаблари ва ўқув режалари асосида
шакллантирилган бўлиб, бу орқали олий таълим муассасалари педагог
кадрларининг соҳага оид замонавий таълим ва инновация технологиялари, илгор
ҳоризжий тажрибалардан самарали фойдаланиш, ахборот-коммуникация
технологияларини ўқув жараёнига кенг татбиқ этиш, чет тилларини интенсив
ўзлаштириш даражасини ошириш ҳисобига уларнинг касб маҳоратини, илмий
фаолиятини мунтазам юксалтириш, олий таълим муассасаларида ўқув-тарбия
жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришни тизимли тахлил қилиш, шунингдек,
педагогик вазиятларда оптимал қарорлар қабул қилиш билан боғлиқ
компетенцияларга эга бўлишлари таъминланади.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишининг ўзига хос хусусиятлари
ҳамда долзарб масалаларидан келиб чиққан ҳолда дастурда тингловчиларнинг
махсус фанлар доирасидаги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларига
қўйилган талаблар такомиллаштирилиши мумкин.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўқув дастури қуйидаги
модулла мазмунини ўз ичига камраб олади:

I. Олий таълимнинг норматив ҳуқуқий асослари

1.1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарларида жамият ривожини ва
таълим-тарбия масалалари.

1.2. Таълим-тарбия жараёнларини ташкил этишнинг конунчилик нормалари.

II. Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат

2.1. Инновацион таълим технологиялари ва педагогик компетенциялик.

2.2. Иқтисодий фанларни ўқитишда замонавий таълим технологиялари.

III. Таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш

3.1. Электрон педагогика асослари ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини лойиҳалаш.

3.2. Иктисодиёт соҳасида замонавий ахборот-коммуникация технологиялари.

IV. Амалий хорижий тил

4.1. Амалий хорижий тилни ўрганишнинг интенсиф усуллари

V. Тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш асослари

5.1. Олий таълим жараёнини бошқаришда тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш технологиялари.

5.2. Иктисодиёт соҳасида тизимли тахлил асослари.

VI. Махсус фанлар

6.1. Ўзбекистон сугурта бозорини ривожлантириш муаммолари ва истиқболлари.

6.2. Сугуртанинг долзарб масалалари.

6.3. Сугуртада замонавий технологиялар.

VII. Педагогик амалиёт

VIII. Малакавий аттестация

Курснинг максоди ва вазифалари

Олий таълим муассасалари педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш курсининг максоди педагог кадрларнинг ўқув-тарбиявий жараёнларни юқсак илмий-методик даражада таъминлашлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларини мунтазам янгилаш, малака талаблари, ўқув режа ва дастурлари асосида уларнинг касбий компетентлиги ва педагогик маҳоратини доимий ривожланишини таъминлашдан иборат.

Курснинг вазифаларига қуйидагилар киради:

-“Сугурта иши” йўналишида педагог кадрларнинг касбий билим, кўникма, малакаларини узлуксиз янгилаш ва ривожлантириш;

- замонавий талабларга мос ҳолда олий таълимнинг сифатини таъминлаш учун зарур бўлган педагогларнинг касбий компетентлик даражасини ошириш;

- педагог кадрлар томонидан замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва хорижий тилларни самарали ўзлаштирилишини таъминлаш;

- махсус фанлар соҳасидаги ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илгор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш;

-“Сугурта иши” йўналишида ўқув жараёнини фан ва ишлаб чиқариш билан самарали интеграциясини таъминлашга қаратилган фаолиятни ташкил этиш.

Курс якунида тингловчиларнинг билим, кўникма ва малакалари ҳамда компетентлигига қўйиладиган талаблар:

“Олий таълимнинг норматив ҳуқуқий асослари”, “Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат”, “Таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш”, “Амалий хорижий тил”, “Тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш асослари” модуллари бўйича тингловчиларнинг билим, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар тегишли таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёрлиги ҳамда компетентлигига қўйиладиган умумий малака талаблари билан белгиланади.

Махсус фанлар бўйича тингловчилар қуйидаги янги билим, кўникма, малака ҳамда компетентияларга эга бўлишлари талаб этилади:

Тингловчи:

- хорижий ва миллий сугурта хизматлар бозорини ривожлантириш ва такомиллаштиришнинг илмий-амалий асосларини;
- сугурта бозорига оид қонуनларни;
- Ўзбекистон сугурта бозори тарихини, замонавий ҳолатини ва ривожланиш истиқболларини;
- сугурта бозорининг тузилишини, ривожланиш тамойилларини;
- сугурта портфелини шакллантириш усуллари ва моделларини;
- замонавий сугурта технологияларининг илмий-амалий асосларини;
- Ўзбекистон сугурта бозорини ўрта ва истиқболда ривожлантиришнинг фундаментал асосларини;
- сугуртанинг долзарб масалаларини;
- сугуртада замонавий технологияларнинг илмий-амалий асосларини билиши керак.

Тингловчи:

- миллий сугурта бозори ривожланишини давлат томонидан қўллаб қувватлаш;
- сугурта маҳсулотларини сотувчилар ва уларнинг истеъмолчилари ўртасидаги муносабатларни ҳар томонлама тахлил қилиш;
- сугурта компанияси фаолиятини бошқаришни ташкил этиш;
- сугурта бозорида маркетинг ва менежмент фаолиятларини олиб бориш ҳамда уларнинг ролини кўчайтириш орқали сугурта бозорини ривожлантириш бўйича мустақил қарорлар қабул қилиш;
- сугуртада замонавий технологияларини қўллаш кўникмаларига эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- Миллий ва жаҳон сугурта бозорининг ҳозирги ҳолатини тахлил қилиш;
- сугурта қоидаларини ва шартнома шартларини тузиш;
- янги сугурта маҳсулотларини яратиш ва компанияни ривожлантириш бўйича тўғри қарорлар қабул қилиш ва ҳулосалар чиқариш;

педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 242-сон қарори ва бошқалар.

Давлат таълим стандартлари, ўқув режалари ва фан дастурлари тушунчаси ва уларга қўйиладиган талаблар. “Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисида” ги Низом. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари талабаларининг малакавий амалиёти тўғрисида” ги Низом. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасалари битирувчиларининг якуний давлат аттестацияси тўғрисида” ги Низом. Олий таълим муассасаларида мустақил таълимни ташкил этиш тартиби тўғрисида” ги Низом. “Магистратура тўғрисида” ги Низом. “Очик лекцияларни ташкил этиш ва ўқизиш тартиби тўғрисида” ги Низом ва бошқа меъёрий ҳужжатлар. Меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича хорижий таъриб.

II. Илгор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат

2.1. Инновацион таълим технологиялари ва педагогик компетентлик.

Олий таълим тизимини модернизациялашнинг устувор йўналишлари. Инновацион таълим технологияларининг моҳияти, турлари ва назарий асослари, инновацион жараёнларнинг кечиб босқичлари. Педагогик технологиянинг таснифи, қонуниятлари, тамойиллари ва мезонлари. Таълим-тарбия жараёнини технологиялаштириш асослари.

Олий таълим муассасаларида ўқув жараёнини ташкил этишнинг инновацион шакл, метод ва воситалари.

Шахсга йўналтирилган таълим технологияларининг мазмуни, йўналишлари. Таълим олувчиларнинг билиш фаоллигини ошириш ва мустақил таълимни ташкил этиш асосидаги инновацион таълим технологиялари: амалий ўйинлар, муаммоли ўқитиш, интерфаол таълим, модулли-кредит тизими, blended learning (аралаш ўқитиш), case study (кейс стади), масофали ўқитиш, маҳорат дарслари, вебинар технологиялари, ассимент методларидан ўқув-тарбия жараёнида фойдаланиш. Ўқув лойиҳаларини ишлаб чиқиш, портфолиоларни шакллантириш ва амалиётга татбиқ этиш.

Педагог касбий компетентлигининг тузилиши ва мазмуни. Педагогнинг психологик, методик, информацион, креатив, инновацион компетентлиги мазмун-моҳияти. Педагогик маҳорат асослари ва тарқибий қисмлари. Ўқитувчининг коммуникатив компетентлиги, педагогик жараёнда мулоқот услубларини тўғри танлаш ва улардан самарали фойдаланиш. Педагогик деонтология. Нутк техникаси ва маданияти. Аудиторияда шахслараро муносабатларни самарали ташкил этиш ва гуруҳни оптимал бошқариш. Педагогик низоларни самарали хал этиш йўллари. Замонавий педагог имиджи ҳамда ўқитувчининг ўз-ўзини касбий ва шахсий такомиллаштириб бориши.

Креативлик - педагогик ижодкорликнинг асоси сифатида. Олий таълим педагог кадрларининг креатив потенциали тушунчаси ва моҳияти. Педагогларда креатив компетентликни шакллантиришнинг зарурий шарт-шароитлари, моделлари. Касбий фаолиятда позитив-фаол мотивация ва педагог кадрларнинг

креатив потенциалини баҳолаш мезонлари. Таълимни ахборотлаштириш шароитида педагог кадрлар креатив имкониятларини баҳолаш мезони.

2.2. Иқтисодий фанларни ўқитишда замонавий таълим технологиялари.

Иқтисодиёт соҳасида кадрлар тайёрлаш тизими самардорлигини оширишга нисбатан технология ёндашувнинг зарурлиги. Замонавий педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда таълим жараёнини ташкил этиш. Иқтисодий фанларни ўқитишда мазмунотартибни тарқиблаштириш, ўрганиладиган тушунчалар ўртасидаги алоқа ва алоқадорликни ўрнатилган метод ва воситаларидан фойдаланиш. Иқтисодий фанларни ўқитишда мазмунотартибни ташкил қилиш, солиштириш ва таққослашнинг метод ва воситаларидан фойдаланиш. Иқтисодий фанларни ўқитишда муаммо вазибаларини режалаштириш. Иқтисодий фанларни ўқитишда муаммо вазибаларини режалаштириш.

Иқтисодиёт соҳасида кадрлар тайёрлаш тизимида хорижий мамлакатлар илгор таърибалари. Замонавий ёндашувлар. Европа ягона таълим муҳити (Болонья жараёни). Модулли таълим муҳияти. Модулли таълим тамойиллари. Модул блоклари.

Модулли-кредит тизими муҳияти. ECTS кредитлари. ECTSнинг асосий тамойиллари. ECTSнинг хусусиятлари. Кредитларни тақсимлаш ва ECTS ўқув режаларига ўтиш методикаси.

Ривожланган Европа давлатлари (Германия, Англия), Осиё мамлакатлари (Япония, Жанубий Корея) ва Америка Қўшма Штатлари каби давлатларнинг ўқув-услубий, илмий-тадқиқот жараёнларини ташкил этиш ва амалда қўллаш бўйича таърибаларини таълим тизимига татбиқ этилиши.

Кейс-стади технологияси муҳияти, унинг яратилиш тарихи. Кейс-стади технологиясини умимий тавсифи ва уни таълим жараёнига татбиқ этишнинг дидактик аҳамияти. Кейс-стади технологиясини таълим жараёнига самарали татбиқ этиш шартлари. Кейс-стади технологиясининг тарқибий тузилмаси ҳамда ўзига хос дидактик хусусиятлари. Кейслар типологияси. Кейсларни яратиш методикаси.

Ўқув жараёнининг норматив-ҳуқуқий асослари (таълим стандартлари, ўқув режа, фан дастури ва локал ҳужжатлар) бўйича хорижий таърибалар ва уларнинг қиёсий таҳлили.

III. Таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш

3.1. Электрон педагогика асослари ва педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини лойиҳалаш.

Педагогик жараёнда ахборот-коммуникация ва интерактив технологияларидан фойдаланиш. Таълимий Интернет ресурслари ва улардан ўқув жараёнида фойдаланиш. Интернет тармоғининг асосий хизматлари. Ziyonet.uz ва бошқа таълим порталлари ресурслари билан ишлаш. Интернет тармоғида педагогларнинг, талабаларнинг электрон мулоқот муҳитида жамoa бўлиб ишлаш шакллари. Блог, форум ва тематик чатларни ташкил этиш усуллари. Педагогларнинг тармоқдаги ҳамкорлиги.

Педагогнинг шахсий, касбий ахборот майдонини ташкил этиш. Электрон портфолио тушунчаси, тарқиб, мазмуни ва имкониятлари. Ахборот технологиялари воситасида педагогнинг электрон портфолиосини шакллантириш. Электрон ахборот-таълим муҳитида педагогик жараёни лойihalаштириш. Moodle дастури асосида ўқув ресурсларини яратиш.

Педагогик фаолиятда амалий дастурий воситалардан фойдаланиш, амалий дастурий воситалар ёрдамида электрон дарсликлар, тренажерлар, виртуал лаборатория машгулотларини яратиш усуллари. Офис дастурларида электрон ўқув-методик материалларини яратиш усуллари (Microsoft Word, Excel, Power Point ва б.). Web 2.0/3.0 технологиялари ва уларнинг ёрдамида электрон дидактик материалларни яратиш ва ўқув-тарбия жараёнида қўллаш.

Педагогик фаолиятда амалий дастурий воситалар химоясини таъминлаш. Аутентификациялаш ёрдамида химоялаш. Химоялаш воситалари.

3.2. Иқтисодиёт соҳасида замонавий ахборот-коммуникация технологиялари.

Замонавий ахборот-коммуникация технологияларнинг янги авлодлари ва улардан иқтисодиёт соҳасида фойдаланиш. Ахборот тизимлари тушунчаси ва таснифланиши. Миллий иқтисодиётнинг тармоқлари ва соҳаларида қўлланиладиган замонавий ахборот технологиялари. Иқтисодиётнинг турли соҳаларида ахборот технологияларини амал қилиш принциплари. Клиент-сервер технологияси, махсус мутахасссларнинг автоматлаштирилган иш жойининг амал қилиш технологияси. Ахборот тизимини амал қилиши учун фойдаланиладиган техник ва амалий дастурлар пакети.

Электрон тижорат ва уни Ўзбекистонда ривожлантириш концепцияси. Электрон ҳуқуқмат ва ундан фойдаланиш йўналишлари. Интерактив хизматлар ва уларнинг турлари.

Банкларда замонавий ахборот тизимлари. Бухгалтерия ҳисобидаги замонавий ахборот тизимлари. Маркетингда замонавий ахборот тизимлар. Статистик ахборот тизимларининг мақсади ва функциялари. Солиқ тизимида замонавий ахборот тизимлар. Миллий иқтисодиёт объектларида замонавий ахборот тизимларининг амал қилиш самарадорлиги.

IV. Амалий хорижий тил

4.1. Амалий хорижий тилни ўрганишнинг интенсив усуллари

Хорижий тилни ўқитиш ва ўрганишдаги ислохотлар. Тил бўйича Европа стандарти ва унинг талқини. Тил алоқа (коммуникация) воситаси сифатида ва тилга оид билим ва кўникмаларни шакллантириш усуллари. Тилни ўрганишда муваффақиятга эришиш шарт-шароитлари: касбий интерактив мулоқот муҳити, мулоқот клубларини ташкил этиш, ўзининг тил кўникмалари даражасини баҳолаш ва бошқалар. Хорижий тилни ўрганишда грамматиканинг аҳамияти (грамматика ва лексика-В1-В2 оралиғида). Тил ўрганишда ўқитувчи ва ўргатувчиларни роли. Тил ўрганиш учун зарур ўқув-аудио, методик ва онлайн ресурслар Тили ўрганилаётган мамлакат маданиятини билишнинг аҳамияти.

Маданиятлараро мулоқот компетенцияси (Ўзбек ва хорижий тилда сўзлашувчи халқлар маданияти, урф-одатлари, анъаналари ҳақида чет тилида гапирга олиш).

Мулоқот мавзулари: кундалик ҳаётга оид (шахсий маълумот, оила ҳақида маълумот, бўш вақтни ўтказиш ва ҳоказо) ижтимоий ҳаётга доир, таълимга ва касбга йўналтирилган мавзулар.

Мутахасссликка оид матнларни ўқиш, уларни тушуна олиш, оғзаки баён эта олиш, ўз фани бўйича ўқув жараёнини ташкил этишда соҳага оид хорижий тилдаги атамалардан фойдаланиш.

V. Тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш асослари

5.1. Олий таълим жараёнини бошқаришда тизимли тахлил ва қарор қабул қилиш технологиялари

Тизимли тахлил тушунчаси. Тизим ва тизимлар назарияси. Тизимли методология ва тизимли ёндашув. Тизимлар классификацияси. Тизим структураси. Тизимли тахлилнинг мақсади ва вазифалари. Тизимли тахлилдан педагогик фаолиятда фойдаланиш техникаси. Педагогик тизим ва унинг тузулиши. Педагогик вазиятларнинг тизимли тахлилни амалга ошириш. Тизимли тахлилни амалга оширишнинг асосий босқичлари. Тизимли тахлилни амалга ошириш моделлари. Тизимли тахлилни амалга ошириш методлари. Тизимли тахлил натижаларини манба шаклига келтириш технологияси.

Қарор тушунчаси ва унинг асосий вазифалари. Қарор турлари ва уни қабул қилиш усуллари. Қарорларни тайёрлашга қўйиладиган талаблар. Қарор вариантларини тайёрлаш технологияси. Қарор қабул қилиш жараёни ва педагог шахси. Қарорларни қабул қилиш жараёнига таъсир кўрсатувчи асосий омиллар. Педагогик жараёни бошқаришда қарорлар (тезор, тактик ва б.).

Қарор натижаларини баҳолашнинг мезонлари. Қабул қилинган қарорлар Қарорлар самарадорлигини баҳолаш мезонлари. Қабул қилинган қарорлар ижросини таъминлаш механизми.

5.2. Иқтисодиёт соҳасида тизимли тахлил асослари.

Иқтисодиётнинг яхлит тизим сифатидаги хусусияти ва уни тизимли тахлил қилиш методологияси. Тизимли тахлил асосида олинган натижа ва ҳулосаларни илмий асослаб, оптимал қарор қабул қилиш. Иқтисодиёт соҳаларига мос объектларда тизимли тахлил олиб бориш. Иқтисодиёт соҳасида тизимли тахлил натижасидаги қарор қабул қилишда моделлаштириш усулларидан фойдаланиш. Тизимли тахлил объектларини бўлақларга ажратиб, уларни ечишда самарали усуллари қўллаш. Тизимли тахлил натижасида олинган натижаларни оптималлаштириш. Иқтисодиётга оид мураккаб тизимларни моделлаштириш ва лойihalаштириш. Тизимли тузилмага эга бўлган иқтисодий тизимларни бошқариш. Ўз касбий фаолиятини тизимли бошқариш. Иқтисодий тизим элементлари ҳисобланувчи бўлақларни интеграция қилиш ва ҳар қандай яхлитни дифференциация қилиш. Иқтисодий тизим тараккиётини, унинг ривожланиш тенденцияларини прогноз қилиш.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларида педагогик амалиёт очик маърузалар ва амалий машғуллотлар ўтказиш, ўтилган дарсларнинг муҳокама қилиниши ва танқидий таҳлил этилишига асосланган ҳолда амалга оширилади.

Педагогик амалиёт қайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишлари ва мутахассисликларнинг ўзига хослигидан келиб чиққан ҳолда олий таълим муассасаларининг тегишли профилъ кафедраларида ташкил этилади.

Амалий машғуллотларни ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Амалий машғуллотларда тингловчилар ўқув модуллари доирасидаги ижодий топшириқлар, кейслар, ўқув лойиҳалари, технологик жараёнлар билан боғлиқ вазиятли масалалар асосида амалий ишларни бажарадилар.

Амалий машғуллотлар замонавий таълим услублари ва инновацион технологияларга асосланган ҳолда ўтказилади. Бундан ташқари, муस्ताқил ҳолда ўқув ва илмий адабиётлардан, электрон ресурслардан, тарқатма материаллардан фойдаланиш тавсия этилади.

Муस्ताқил таълим соатларни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Муस्ताқил таълим тегишли ўқув модули бўйича ишлаб чиқилган топшириқлар асосида ташкил этилади ва унинг натижасида тингловчилар битирув иши (лойиҳа иши) ни тайёрлайди.

Битирув иши (лойиҳа иши) талаблари доирасида ҳар бир тингловчи ўзи дарс бераётган фани бўйича электрон ўқув модулларининг тақдироти тайёрлайди.

Электрон ўқув модулларининг тақдироти қуйидаги таркибий қисмлардан иборат бўлади:

Кейслар банки;

Мавзулар бўйича тақдиротлар;

Бошқа материаллар (фанни ўзлаштиришга ёрдам берувчи қўшимча материаллар: электрон таълим ресурслари, маъруза матни, глоссарий, тест, кроссворд ва бошқ.)

Электрон ўқув модулларини тайёрлашда қуйидагиларга алоҳида эътибор берилади:

- тавсия қилинган адабиётларни ўрганиш ва таҳлил этиш;

- соҳа тараққиётининг устивор йўналишлари ва вазифаларини ёритиш;

- мутахассислик фанларидаги инновациялардан ҳамда илғор хорижий тажрибалардан фойдаланиш.

Шунингдек, муस्ताқил таълим жараёнида тингловчи касбий фаолияти натижаларини ва талабалар учун яратилган ўқув-методик ресурсларини “Электрон портфолио” тизимига киритиб бориши лозим.

Дастурнинг ахборот-методик таъминоти

Модулларни ўқитиш жараёнида ишлаб чиқилган ўқув-методик материаллар, тегишли соҳа бўйича илмий журналлар, Интернет ресурслари, мультимедиа

VI. Махсус фанлар

6.1. Ўзбекистон сугурта бозорини ривожлантириш муаммолари ва истиқболлари.

Сугурта бозорининг моҳияти ва аҳамияти. Сугурта бозорининг товарлар ва хизматлар бозоридagi ўрни. Ўзбекистонда сугурта бозорини ривожлантириш истиқболлари. Сугурта бозоридa сугурта махсулотини сотувчилар ва уларнинг истеъмолчилари ўртасидagi муносабатларни шартнома воситасида тартибга солишнинг ўзига хос хусусиятлари. Сугурта бозоридa талаб ва таклиф ҳамда нархнинг шаклланиши. Ривожланган давлатларда сугурта бозорини профессионал иштирокчилари Сугурта бозори профессионал иштирокчиларининг фаолияти. Ўзбекистон сугурта бозоридagi йирик сугурта компаниялари фаолиятининг таҳлили. Маҳаллий сугурта хизматлари бозори фаолияти. Ривожланган давлатларда ва Ўзбекистонда сугурта бозорини таркибий тузилишини таҳлили Маҳаллий сугурта бозорининг инфратузилмавий институтилари. Сугурта бозорини давлат томондан тартибга солиш.

6.2. Сугуртанинг долзарб масалалари.

Сугурта фаолиятини ташкил этиш. Сугурта ташкилотининг даромадлари ва харажатлари. Сугурта ташкилоти фаолиятининг молиявий натижаси. Сугурта махсулотларини сотиш. Умумий ва ҳаёт сугурта тармоғида сугурта захираларининг шаклланиши. Ўзбекистонда сугурта захираларини жойлаштириш амалиёти. Ўзбекистон сугурта бозорини ривожлантириш ва бошқариш муаммолари. Ўзбекистон Республикаси сугурта бозорини ислох қилиш ва ривожлантириш истиқболлари. Ўзбекистонда сугурта хизматларини кенг ривожланишига тўққинлик қиладиган омиллар таҳлили. Сугурта ташкилотининг ҳисоб ва ҳисоботи. Сугурта ташкилотининг тўлов қобилияти. Сугурта хизматлар соҳасини солиққа тортиш. Сугурта фаолиятини давлат томонидан тартибга солиш тизимини такомиллаштириш.

6.3. Сугуртада замонавий технологиялар.

Замонавий сугурта технологияларининг моҳияти, аҳамияти ва таснифланиши. Сугурта меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларининг сугурта технологияларига таъсири. Сугурта технологияларини такомиллаштириш асослари. Умумий ва ҳаёт сугурта тармоғида замонавий сугурта технологияларни қўллаш. Замонавий сугурта технологияларининг сугурта ташкилотлари бизнес жараёнаридаги ўрни ва роли. Сугурта бозорининг профессионал иштирокчилари фаолиятини олиб боришнинг замонавий қўринишлари. Ноанъанавий сугурта турларини амалга оширишнинг ўзига хос хусусиятлари. Сугурта маркетингида замонавий сугурта технологиялари. Хорижий давлатларда сугурта бозорининг замонавий технологиялари.

9. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16-февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизimini янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

10. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасалари талабалари ўқишини кўчириш, қайта тиклаш ва ўқишдан четлаштириш тартиби тўғрисида”ги Низом тасдиқлаш хусусидаги 2010 йил 18 июндаги 118-сонли Қарори.

11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим муассасаларининг битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2010 йил 28 июлдаги 4232-сонли Фармони.

12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва юқори малакали мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2011 йил 20 майдаги 1533-сонли Қарори.

13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрлар тайёрлаш ва аттестациядан ўтказиш тизimini янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 2012 йил 24 июлдаги 4456-сонли Фармони.

14. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари Педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизimini янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўриндошлик асосида ҳамда бир неча касбда ва лавозимда ишлаш тартиби тўғрисида”ги Низомни 2012 йил 18 октябрдаги 297-сонли Қарори.

16. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий ўқув юртидан кейинги таълим ҳамда олий малакали илмий ва илмий педагогик кадрларни тайёрлаш аттестациядан ўтказиш тизimini такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2012 йил 28 декабрдаги 365-сонли Қарори.

17. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 29 декабрдаги “Республика олий таълим муассасалари рейтингини баҳолаш тизimini жорий этиш тўғрисида”ги 371-сон Қарори.

18. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 10 январдаги “Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълимнинг Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида” 2001 йил 16 августдаги 343-сон қарорига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги 3-сонли Қарори.

19. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 2 мартдаги “Магистратура тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш тўғрисидаги 36-сонли Қарори.

20. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизimini янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 4732-сон Фармони.

21. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 20 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларини қайта

маҳсулотлари ва бошқа электрон ва қоғоз вариантдаги манбаалардан фойдаланилади.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. И.А.Каримов. Озод ва обод Ватан эркин ва фаровон ҳаёт пировард мақсадимиз, 8-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2000.

2. И.А.Каримов. Ватан равнақи учун ҳар биримиз маъсулмиз, 9-жилд. – Т.: Ўзбекистон, 2001.

3. И.А.Каримов. Юксак маънавият-енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. – Т.: 2008. – 176 б.

4. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. – Т.: “Ўзбекистон”. 2011. – 440 б.

5. И.А.Каримов. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. “Ўзбекистон”, 2015. – 302 б.

6. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг мамлакатимизни 2015-йилда иқтимоий-иқтисодий ривожлантириш ақунлари ва 2016-йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маърузаси // Халқ сўзи газетаси, 2016 йил, 16 январ.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2014.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Таълим – тарбия ва кадрлар тайёрлаш тизimini тубдан ислох қилиш, барқамол авлодни вояга етказиш тўғрисида”ги 1997 йил 6 октябрдаги 1869-сонли Фармони.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзлуксиз таълим тизими учун давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш тўғрисида”ги 1998 йил 5 январдаги 5-сонли Қарори.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзлуксиз таълим тизimini дарслиқлар ва ўқув адабиётлари билан таъминлашни такомиллаштириш тўғрисида”ги 1998 йил 5 январдаги 4-сонли Қарори.

5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълимнинг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2001 йил 16 августдаги 343 – сонли Қарори.

6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий ўқув юртлари талабаларига стипендиялар тўлаш тартиби ва миқдорлари тўғрисида”ги 2001 йил 17 августдаги 344 – сонли Қарори.

7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 1 мартдаги “Нодавлат таълим муассасалари фаолиятини лицензиялаш тартиби тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш тўғрисидаги 100-сонли Қарори.

8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасасига педагогларни танлов асосида ишга қабул қилиш тартиби тўғрисида”ги Низомни тасдиқлаш тўғрисидаги 2006 йил 10 февралдаги 20-сонли Қарори.

тайёрлаш ва малакасини оширишни ташкил этиш чора тадбирлари тўғрисида”ги 242-сонли Қарори.

Ш. Махсус адабиётлар

1. Азизходжаева Н.Н. Педагогик технологиялар ва педагогик маҳорат. – Т.: Молия, 2003. – 192 б.
2. Арипов М. Интернет ва электрон почта асослари. – Т.: 2000. – 218 б.
3. Исмаилов А.А., Жалалов Ж.Ж., Саттаров Т.К., Ибрагимходжаев И.И. Инглиз тили амалий курсидан ўқув-услубий мажмуа. Basic User/ Breakthrough Level A1/- Т.: 2011. – 182 б.
4. Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: “Истеъдод” жамғармаси, 2008. – 180 б.
5. Ишмухамедов Р., Абдукодиров А., Пардаев А. Тарбияда инновацион технологиялар (таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар). – Т.: “Истеъдод” жамғармаси, 2009. – 160 б.
6. Саттаров Э., Алимов Х. Бошқарув мулоқоти. – Т.: “Академия”, 2003. – 70 б.
7. Махмудов И.И. Бошқарув психологияси. – Т.: 2006. – 230 б.
8. Махмудов И.И. Бошқарув профессионализи: психологик таҳлил. – Т.: “Академия”, 2011. – 154 б.
9. Шеннаев Х.М., Очилов И.К. ва бошқалар. Сугурта иши. – Т.: “Иқтисод-молия”, 2014. – 274 б.
10. Эркаев У.А. Ўзбекистон Республикаси сугурта бозори. Т.: “Наврўз” нашриёти ДУК, 2013. – 304 б.
11. Шеннаев Х.М. Ўзбекистон сугурта бозори. Т.: “Иқтисод-Молия”, 2013. – 264 б.
12. Абдуллаев О.М., Ходиев Б.Ю., Ишназаров А.И. Эконометрика. Учебник. – Т.: Fan va texnologiya. 2007. – 612 с.
13. Tay Vaughan. Multimedia: Making it Work.- USA: McGraw-Hill/Osborne Media, 2016.
14. Paul J. Ossenbruggen. Fundamental Principles of Systems Analysis and Decision-Making.1 edition.- USA: Wiley, 1994
15. Andrew P. Sage, William B. Rouse. Economic Systems Analysis and Assessment: Intensive Systems, Organizations, and Enterprises.- USA: Wiley, 2011.
16. Reggy de Feniks, Roger Peverelli. Reinventing Financial Services - What consumers expect from future banks and insurers. –UK.:Pearson Education Benelux / Financial Times / Prentice Hall. 2011
17. Marshall Wilson III Reavis. Insurance: Concepts & Coverage.- Canada: FritesenPress./ 2012.
18. Understanding the Insurance Industry by A.M. Best Company./ Create Space Independent Publishing Platform. 2014. USA

IV. Электрон таълим ресурслари

1. www.gov.uz – Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳокимияти портали.
2. www.edu.uz.-Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим

вазирлиги:

3. www.press-service.uz. – Ўзбекистон Республикаси Президентининг Матбуот хизмати расмий сайти.
4. www.mfcr.uz – Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестиция ва савдо вазирлигининг расмий сайти.
5. www.uza.uz – Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги расмий сайти.
6. www.cer.uz – Иқтисодий тадқиқотлар Марказининг расмий сайти.
7. www.uzeroft.com – бизнес ахборотлари портали.
8. www.mf.uz – Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг расмий сайти.
9. www.worldbank.org – Жаҳон банкнинг расмий сайти.

“ИШЛАВЧИКИЛАР”:

Олий таълим тизими педагог ва раҳбар кадрларни қайта тайёрлаш вазуларнинг малакасини оширишни таъкиф этиш бўлимининг методик маркази
Директор _____ И.У. Мажилов

“ ” _____ 201_ й.

М.У. _____

М.У.

Бошқарма бошлиғи _____ И.У. Мажилов

“ ” _____ 201_ й.

М.У. _____

“КЕЛИШИЛГАН”:

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
Олий таълим муассасалари Бош бошқармаси

Бошқарма бошлиғи _____ И.У. Мажилов

“ ” _____ 201_ й.

М.У. _____

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Ректор _____ М.Р. Болтабаев

“ ” _____ 201_ й.

Тошкент давлат иқтисодиёт университети хузуридаги педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармок маркази

Директор _____ Г.Н. Ахунова

“ ” _____ 201_ й.

